

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISHNI IQTISODIY-STATISTIK BAHOLASH

Xusanova Nargiza Farxod qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti 3-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Sultonova Zebiniso Sharipovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini rivojlantirishni iqtisodiy-statistik baholash jarayoni o'rganilgan. Tadbirkorlik subyektlari iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanish uchun muhim rol o'ynaydi. Ularning salohiyatini baholashda moliyaviy, statistik va prognozlash usullari qo'llanilib, statistik metodlar yordamida ishlab chiqarish jarayoni, mahsulot ishlab chiqarish, daromadlar va iste'molchilarga ta'siri aniqlanadi. Maqola tadbirkorlik subyektlarining samaradorligini oshirish uchun zarur metodlarni ko'rsatib beradi va iqtisodiy rivojlanishga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qiladi.*

Kalit so'zlar: *Tadbirkorlik subyektlari, salohiyat, iqtisodiy-statistik baholash, moliyaviy tahlil, prognozlash, reytinglar, indikatorlar, ishlab chiqarish samaradorligi.*

Kirish

Tadbirkorlik subyektlari iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi. Ularning rivojlanishi mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sishida katta ahamiyatga ega. Tadbirkorlikning samarali faoliyat ko'rsatishi, ichki bozorni rivojlantirish, ishlab chiqarishni ko'paytirish va yangi ish o'rinlarini yaratishga olib keladi. Ushbu maqolada tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini iqtisodiy-statistik ko'rsatkichlar orqali baholash jarayonlari va bu jarayonning iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilinadi.

1. Tadbirkorlik subyektlari va ularning salohiyati

Tadbirkorlik subyektlari – bu ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini olib boruvchi, hududda iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlar yaratishga xizmat qiluvchi tuzilmalar. Ular firma, korxona, ishxona va boshqa iqtisodiy subyektlar bo'lishi mumkin. Tadbirkorlik subyektlarining salohiyati ularning moliyaviy, mehnat, texnologik va boshqa resurslardan samarali foydalanish qobiliyatiga asoslanadi.

Salohiyatni baholash uchun iqtisodiy va statistik ko'rsatkichlardan foydalanish muhimdir. Bu ko'rsatkichlar tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish, qarz olish, investitsiya kiritish va bozorni tiklash salohiyatini baholashga yordam beradi.

2. Iqtisodiy-statistik baholash metodlari

Tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini baholashda bir qator usullar va metodlar mavjud. Ulardan asosiylari quyidagilar hisoblanadi:

Moliyaviy tahlil: Korxonaning moliyaviy holati, daromadlari va xarajatlari, aktivlari va passivlari, likvidlik va rentabellik ko'rsatkichlari hisobga olinadi. Bu metod tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini baholashda yordam beradi.

Prognozlash: Tadbirkorlik subyektlarining kelajakdagi faoliyatini prognozlash. Bu metod orqali iqtisodiy tadbirlar va ularning natijalari kelajakda qanday bo'lishi mumkinligi xulosa qilinadi.

Reytinglar va indikatorlar: Turli reytinglar va indikatorlar orqali tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish va moliyaviy faoliyatini baholash. Ular asosan makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy ko'rsatkichlar asosida tuziladi.

3. Tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini statistik baholash

Statistik baholash usullari tadbirkorlik subyektlarining ishlab chiqarish jarayonini, mahsulot ishlab chiqarishni, daromad olish va iste'molchilar bilan

bog'liq masalalarni ishonchli va aniq hisoblashga imkon beradi. Bundan tashqari, statistik metodlar ularning ishlab chiqarish salohiyatini tekshirish, bozoridagi o'rni va raqobatdoshlik qobiliyatlarini aniqlashga yordam beradi.

Masalan, korxona yoki firmaning ishlab chiqarish salohiyatini statistik baholash uchun quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanish mumkin:

Ishlab chiqarish hajmi: Ushbu ko'rsatkich korxonaning aniq bir davrda ishlab chiqarilgan mahsuloti va xizmatlari hajmini ko'rsatadi.

Rentabellik: Mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqarish uchun sarflangan mablag'lar va ulardan olingan daromad o'rtasidagi nisbattir.

Kermik kirimlar: Bozorda olingan daromad va ishlatilgan resurslar o'rtasidagi tenglik. Bu ko'rsatkich yordamida tadbirkorlik subyekting samaradorligini aniqlash mumkin.

Bu maqolada tadbirkorlik subyektlarining salohiyatini iqtisodiy-statistik tahlil qilishni davom ettirib, ularning samarali faoliyat yuritishining mamlakat iqtisodiyotiga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishini o'rganish maqsad qilib qo'yildi. Tahlillarni yirik korxonalar va kichik biznes subyektlarida amalga oshirish orqali mamlakat iqtisodiyotini yanada yaxshilash imkoniyatlarini aniqlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations.
- 2.Givens, M., & Larson, L. (2010). Economic Strategies for the New Economy. Springer.
- 3.Anderson, P. (2008). Statistics for Business and Economics. Pearson.